

مدیریت شهری

شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳

No.34 Spring 2014

۲۲۱-۲۳۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۲/۸/۶

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۱۲/۳

بررسی و تحلیل عملکرد مدیریت شهری از منظر مشارکت محلی و شهروند مداری؛ مورد: شهر بابلسر

محمد تقی رهنماei - استاد تمام دانشکده جغرافیا دانشگاه تهران، تهران، ایران.

علی مهدی* - پژوهشگر دوره‌ی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران، تهران، ایران.

معصومه مهدیان بهنمیری - کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه گلستان، گلستان، ایران.

The analytical performance of urban management the valve of local participation citizen-based (case study: Babolsar city)

Abstract

With Growing urbanization, the creation and development of the city and its different impact on urban communities the need for participatory planning is most importance for use of accountability, citizen, participation, rights and justice of civil, and accountability to citizens to empower urban management performance. Therefore as far as urban management, is associated with urban society, citizen-based, strengthen citizen participation and Attention to the request of the citizens for manage local and urban governance, study in this context can be is important. With this interpretation, the present paper also with Knowing the importance of citizen-based and subjects surrounding urban and local management has been study on one of the northern cities of Iran. this present paper in Bobolsar as the case study, is applications in term of aim, this is field in term of the amount and grade of control variables and the data processing method of the study is descriptive – correlation. Method was used to study has been documents - analysis that aimed to survey the analytical performance of urban management the valve of local participation and citizen-based has been investigated the goal of local participation and citizen-based in this city. The results of the study by using the software ArcGIS, SPSS and statistical analysis of variance (ANOVA), and Pearson , Kendall, is expressing that Bobolsar does not have ideal conditions in terms of citizen-based. So it shows that it is not handle by the principles of citizen-based and most of citizens and also city managers haven't mental preparation and background necessary to understand the citizen-based city.

Keywords: urban management, citizen-based city, citizen, participation, Bobolsar city

چکیده

با رشد شهرنشینی، ایجاد و توسعه شهرها و تاثیرات مختلف آن بر جوامع شهرنشین لزوم توجه به برنامه‌ریزی مشارکتی، جهت استفاده از مسئولیت‌پذیری، مشارکت شهروندان، عدالت و حقوق شهروندی و پاسخ‌گویی به شهروندان، جهت توانمندسازی عملکرد مدیریت شهری، اهمیتی دوچندان می‌یابد. بنابراین از آنجایی که مدیریت شهری، ارتباط تنگانگی با جامعه شهری، شهروند مداری، تقویت مشارکت شهروندی و توجه به خواست و نظر شهروندان در اداره امور محلی و شهری دارد، مطالعه در این زمینه می‌تواند از اهمیت بسیاری برخوردار باشد. با این مقدمه، پژوهش حاضر نیز باعلم به اهمیت مقوله‌ی شهروند مداری و موضوعات پردازش مدیریت شهری و محلی، به بررسی این مهم دریکی از شهرهای شمالی ایران پرداخته است. پژوهش حاضر در شهر بابلسر به عنوان محدوده پژوهش، از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ میزان و درجه‌ی کنترل متغیرها، میانواری و از لحاظ نحوه پردازش اطلاعات نیز از نوع تحقیقات توصیفی- همبستگی می‌باشد. روش مطالعه‌ی استفاده شده نیز اسنادی- تحلیلی و پیمایشی بوده که با هدف بررسی عملکرد مدیریت شهری از دریچه‌ی مشارکت محلی و شهروند مداری به بررسی مقوله‌ی آرمان مشارکت محلی و شهروند مداری در شهر مذکور پرداخته است. نتایج این مطالعه که بااستفاده از ابزارهای نرم افزاری مانند ArcGIS، SPSS و همچنین آزمون های آماری تحلیل واریانس یکطرفه (ANOVA)، کنال و پیرسون می‌باشد حاکی از آن است که وضعیت نواحی شهر بابلسر از نظر شهروند مدار نتایج چندان مطلوبی ندارد؛ بطوری که این موضوع نشانگر آن است که شهر بابلسر بر اساس اصول شهروند مداری اداره نمی‌شود و اغلب شهروندان و نیز مدیران شهری آمادگی و زمینه ذهنی لازم برای درک شهروند مدار را نیافرته‌اند. واژگان کلیدی: مدیریت شهری، شهر شهروند مدار، مشارکت شهروندی، شهر بابلسر.

مقدمه

حل باشند (نیک پی، ۱۳۹۰، ص ۵۳). بنابراین لازمه‌ی رفع ناپایداری در شهرها، رفع ناپایداری از بدنه نهادهای مدیریتی و شهر و تفویض وظایف، صلاحیت‌ها و قدرت به محلات و مردم، حاکمیت قانون، عدالت فضایی در دسترسی با امکانات و تسهیلات، پاسخ‌گویی، شفافیت، بهبود زیرساخت‌های شهری، شهر و ندیز، افزایش ظرفیت و توانمندسازی بخش خصوصی و سازمان‌های غیردولتی می‌باشد. همچنین شهر و ندان می‌بایست در این شهر، ضمن احترام به شهر و ندان دیگر، قانون پذیر بوده و مشارکت جو در امور شهر باشند و بر امور مدیران شهری نظرات داشته باشند. حُسن همکاری با مسئولین شهری، حل مشکلات شهری از طریق همکاری و مشارکت نهادهای غیردولتی از شرایط لازم تحقق آن می‌باشد (غفاری نسب، ۱۳۸۷، ص ۴۴۹ و Gustafson, 2002, 468).

اما در حال حاضر اکثریت جامعه فاقد سنت‌های شهر و ندیز است؛ سنتی که خود باید با تکیه بر فرهنگ شهر و ندیز پذید آید. نکته دیگری که دارای اهمیت است شهر و ندیز پذید آید. بر این اساس پژوهش حاضر با توجه به این است که با وجود پیش‌بینی‌هایی که در قوانین برای مشارکت مردم دیده شده است، هنوز این مشارکت به شکل واقعی صورت نگرفته است (شریف‌زاده و صدقی، ۱۳۸۸، ص ۴۸). بر این اساس پژوهش حاضر با توجه به افزایش جمعیت و گستره‌ی کالبدی، نگرش جدید به مدیریت شهری و مشارکت شهر و ندان و توجه ویژه به شاخص‌های شهر و ندیز ار جهت تأمین خواست و نظر شهر و ندان در امور شهر برای رسیدن به تعادل و توسعه پایدار شهری ضروری است (شوهرانی، ۱۳۸۳، ص ۱۷۷) که در پژوهش حاضر این مهم در شهر با پیل‌سرو مردم مطالعه قرار گرفته است.

سؤالات تحقیق

- ۵ آیا شهر و ندان امکانات و شرایط لازم را برای مشارکت در امور شهر و پذیرش روحیه شهر و ندیز را دارند؟
- ۵ آیا مدیران شهری، آمادگی کافی برای استفاده از مشارکت و تقویت روحیه شهر و ندان را دارا هستند؟

فرضیه‌های تحقیق

- ۵ به نظر می‌رسد تفاوت معناداری بین شهر و ندان

هزاره‌ی جدید در حالی آغاز شده که تحولات جمعیت شهری جهان، چالش‌هایی را برای سیستم مدیریت شهری بوجود آورده (UN Habitat, 2009:xxii) و گسترش روزافرون آن، طرح مباحثی چون توسعه پایدار شهری که لازمه آن مدیریت یکپارچه شهری می‌باشد را گسترش داده است (Asia urbs, 2008:1). در حال حاضر نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند و پیش‌بینی‌ها نیز حاکی از آن است که تا سال ۲۰۵۰ میلادی، نسبت شهرنشینی در دنیا به ۶۵ درصد خواهد رسید (پورعزت و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۱۳۲). مسلمًا در چنین شرایطی که شهرها با جذب جمعیت و فعالیت، تبدیل به مراکز اصلی خدمات، تجارت، تولید، مصرف و سکونت شده‌اند؛ اگر شهرنشینان به کمک دولت و حکومت‌های ایامده و در حیات مدنی جامعه دخیل نگردند، خطر تمرکز امور، دور شدن از دموکراسی، کاهش کارایی، افزایش هزینه‌ها، یکسان‌سازی امور و کاهش خلاقیت و طراوت در زندگی شهری، به وجود خواهد آمد (پورعزت و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۸۸). در این رابطه با توجه به اینکه شهر در حیات مدنی از سه رکن اصلی شهر و ندان، کالبد شهر و مدیریت شهری تشکیل می‌شود، لزوم همکاری و توجه به ابعاد مختلف تعامل این سه رکن، بیش از پیش آشکار می‌شود؛ بطوری‌که مدیریت شهری (شهرداری) به عنوان مرجع اصلی اداره و هماهنگی شهری، مکلف به سازماندهی و مدیریت شهر (پایلی بزدی و رجبی سناجردی، ۱۳۸۶، ص ۵۱)، جهت دستیابی به آرمان شهر و ندانی است. در شهر شهر و ندان، برای بهبود و توانمندسازی مدیریت شهری، ضرورت مشارکت همه بهره‌وران، شامل دولت (شهرداری‌ها)، بخش خصوصی و نهادهای غیردولتی و شهر و ندان، بعد بسیار مهمی است که شهر و ندان به عنوان یکی از عناصر اصلی شهر، بایستی جهت بهبود ابعاد مختلف شهری، قدم‌های مؤثری بردارند. واقعیت امر این است که گذار به شیوه مشارکتی اداره امور و برنامه‌ریزی برای آن ضرورتی ناگزیر است، زیرا هم ظرفیت‌ها برای مشارکت بالا رفته و هم مسائل پیچیده‌تر از آن هستند که به وسیله تعداد محدود قابل

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۲۲

- محلات مختلف با بلسر از لحاظ آگاهی از حقوق شهروندی وجود دارد.
- ۰ به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی و آگاهی از حقوق شهروندی رابطه وجود دارد.
- ۰ به نظر می‌رسد بین میزان تحقق الگوی شهر شهروندی مدیریت شهری کارآمد رابطه وجود دارد.
- ۰ به نظر می‌رسد احساس مالکیت شهروندان در یک محله یا شهر، با میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری رابطه‌ی معناداری وجود دارد.
- ۰ به نظر می‌رسد هرچه احساس تعلق اجتماعی شهروندان بیشتر باشد، میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری به همان اندازه بیشتر می‌شود.
- مبانی نظری**
- با وجود اینکه شهر شهروندی مدیریت شهری را به عنوان یکی از مباحث مهم مطرح شده در دهه اخیر و بویژه سال‌های گذشته بوده و از سوی دیگر بسیاری از ارگان‌های دولتی و غیردولتی همچنان روی این مباحث تأکید دارند، لیکن این مهم نه تنها در عمل چندان تحقق نیافته و معضلات و مشکلات عدیده‌ای دارد؛ لذا اغلب پژوهش‌ها و مطالعات انجام شده از سوی پژوهشگران رشته‌های مختلف ابعاد خاصی از این موضوع را منظر داشته‌اند. با توجه به اهمیت و ضرورت شهروندی مدیریت برای حل بسیاری از مشکلات شهری و همچنین بهبود عملکرد مدیریت شهری، توجه به این مفهوم برای گره‌گشایی بسیاری از مسائل شهرها ضروری است. براین اساس خلاصه‌ای از نظریات مرتبط با موضوع تحقیق بیان می‌شود. اثر ارسطو، اولین تلاش نظاممند برای طرح یک نظریه در مورد شهروندی می‌باشد، در حالی‌که اولین تجربه‌ی شهروندی در دولت - شهرهای یونان بویژه در آتن از قرن پنجم تا قرن چهارم قبل از میلاد یافت شده‌اند. اما شکل و کارکرد شهروندی یونانی‌ها بسیار متفاوت از شکل و کارکرد شهروندی دوره مدرن بود (فالکس، ۱۳۸۱، ص ۲۵). شهروند آتنی، کسی است که در پایان آموزش‌های مدنی و نظامی، نامش در فهرست
- حوزه‌ی اقامت او ثبت می‌شود. فرد به عنوان شهروند صلاحیت سیاسی برای شغل قضا در نظام قضایی، یا برای عضویت مجالس گوناگون شورایی خواهد داشت و در زمان جنگ نقش سربازی برای دفاع از دولت شهر نیز برآن نقشه‌ها افزوده می‌شود (گای، ۱۳۸۷، ص ۴۸). از دیدگاه ارسطو، شهروندان گروهی اندکه برای ایجاد نظام در برابر اغتشاشات و به منظور وضع قوانین برای حصول خیر مشترک با یکدیگر همکاری می‌کنند. او تعلق یافتن به این جامعه را از طریق خون (روابط خویشاوندی) امکان‌پذیر می‌داند (فلاحزاده، ۱۳۸۶، ص ۴۹-۵۰) شهروندی در روم باستان نیز به بردگان آزاد شده که اغلب در خانواده خود باقی می‌مانند، اعطاشد (کاستلزو دیویدسون، ۱۳۸۲، ص ۱۰۹). در قرون وسطی نیز، مدل رومی شهروندی را زنده نگاه داشتند. حاکمیت نظام فئودالیتی و شهروندی غیرهمگانی و سلسله‌مراتبی و مالکیت کاملاً هویدا بود؛ ولی با توسعه لیبرالیسم، شهروندی منطق مساوات‌گرایانه به خود گرفت (فلاحزاده، ۱۳۸۶، ص ۵۰).
- در این میان لیبرالیسم، سهم عمده‌ای در پیدایش مفهوم شهروندی همگانی داشت. در سنت لیبرال، شهروندی استقلال فردی را به همراه می‌آورد. حقوق به افراد فضای دهنده تا منافع شان را توسعه دهنده و نیروهای بالقوه‌شان را بدون دخالت افراد دیگر یا به طور کلی جامعه، تحقق بخشند (فالکس، ۱۳۸۱، ص ۷۸). نظریه مشارکت شهروندی از دیگر دیدگاه‌هایی می‌باشد که در این تحقیق مورد توجه می‌باشد. مشارکت شهروندی^۱ و جامعه مدنی^۲ سابقه‌غنى و طولانی دارد و از دوران یونان باستان تا به امروز همواره به اشکال گوناگون در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی انسان‌ها بروز کرده است (حکمت‌نیا و موسوی، ۱۳۸۵، ص ۱۲۳). در این رابطه و شده‌اند. اما شکل و کارکرد شهروندی یونانی‌ها بسیار براساس نظریه جیمز فریزر^۳، وضعیت اقتصادی و مادی شهروندان می‌تواند انگیزه‌های اساسی آنها در کنش مشارکتی باشد (ربانی و همکاران، ۱۳۸۸، ص ۹۳؛ بدین

شکل ۱. به سوی شهر شہروندمدار؛ مأخذ: پیران، ۱۳۷۶، ص ۳۰.

واژه مشارکت از نظر لغوی به معنی شرکت دو جانبه و مقابل افاده برای انجام امری است (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳، ص ۲۸۹). مشارکت در واقع، مدرسه‌ای برای دموکراسی است که مردم طی آن مشکلات و پیچیدگی‌های یک دموکراسی واقعی را در می‌یابند تا برای دستیابی به اهداف گروهی یکدیگر را یاری دهند و در مسئولیت‌کار شریک شوند (طوسی، ۱۳۷۰، ص ۵۴). در حوزه مسائل شهری نیز مشارکت شہروندان، سنگ زیربنای دموکراسی و اصطلاح روشی برای قدرت شہروندان است (Meng, 2008, p33) که کوچک شدن اندازه دولت و به تبع آن شهرداری‌ها موجب شده تا همیاری مردم در پیشبرد مسائل شهر و شهرنشینی به امری اجتناب ناپذیر تبدیل شود (نصیری، ۱۳۸۱، ص ۵۷).

مؤلفه‌های کلیدی شهر شہروندمدار
امروزه سه مساله «یکارچگی، تمرکزدایی و پایداری» برای توسعه سازمانی نهاد مدیریت شهری وجود دارد که شهروندداری از ابعاد مهم این سه مساله است. جامعه‌ی مدنی به گونه‌ای مشهود توانمند می‌شود و شهروندی پایه‌های مستحکمی به کف می‌آورد (پیران،

معنی‌که هر زمان مردم از حیث اقتصادی، بهداشتی و تأمین مایحتاج اولیه زندگی در وضعيت مناسبی نباشند، نمی‌توان شاهد تحقق مشارکت فراگیر آنان در امور شهری بود. از دیگر نظریه‌های مرتبط با شهروندداری، نظریه مدیریت شهری می‌باشد. در واقع مدیریت شهری مسؤولیت حکومت شهری است و تمام حوزه‌های توسعه شهری از خصوصی تا عمومی را در بر می‌گیرد (Amos, 1989:208). شکل‌گیری مدیریت شهری حاصل یکسری نیازها است و اساساً شهرها تبلور فضایی عملکردهای انسانی بوده و در راستای برطرف کردن نیازهای مردم ساخته می‌شوند. در این بین هرچه سرعت تغییرات و پیچیدگی‌ها بیشتر و گستردگر شود، مدیریت شهری نیز با چالش‌های جدیدی مواجه می‌شود (Oliver, 2008: 24); حال اگر مدیریت شهری در مسیر مطلوب و درست حرکت نکند و یا چندگانگی مدیریتی باعث عدم برآورده شدن نیازهای فوق شود، نه تنها به اهداف خود نمی‌رسد، بلکه به نارضایتی عمومی نیز دامن خواهد زد.

مشارکت شہروندی

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۲۴

شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۲۵

دو سویه است. انسان‌ها شهر را می‌سازند و شرایط شهرهای زندگی آنها تأثیر قاطع و امکان ناپذیر دارد. رابطه شهر و شهریوندی دو سویه است. انسان‌ها شهر را می‌سازند و شرایط شهرها در زندگی آنها تأثیر قاطع و انکار ناپذیر دارد. اصلاح ساختار شهری و بهینه کردن شهرنشینی به اصلاح و بهینه کردن این رابطه نیاز دارد که مدیریت شهری سازماندهی این ارتباط را بر عهده دارد، و باید همه‌ی جوانب موضوع را مدنظر داشته، با دقت بررسی نماید، چراکه برای دستیابی به شهر ایده‌آل (شهر پارک، روان، سبز، پویا، فرهنگی) راهی طولانی و خطیری پیش روی ما نهاده است و تلاش عظیمی می‌طلبد (جارمی و همکاران، ۱۳۷۷، ص ۱۰). روابط مناسب شهریوندی و مدیریت شهری باعث بسط توانایی‌های شهریوندان، تقویت حس تعلق اجتماعی و فرهنگی شهریوندان به شهر، تقویت حس اعتماد اجتماعی شهریوندان به نظام مدیریت شهری و نیز حل مشکلات شهری از طریق مشارکت شهریوندان و مدیریت شهر می‌شود (نجاتی حسینی، ۱۳۸۰، ص ۴۱). به طورکلی برای تحقق شهریوندان، عوامل مختلفی تأثیرگذار می‌باشند، در این بین، سه عامل نقش محوری ایفا می‌کنند که عبارتند از: دولتها، سازمان‌های غیردولتی، شهریوندان.

روش تحقیق

هر پژوهشی در مسیر دستیابی به اهداف و پاسخگویی به سؤالات ذهنی پژوهشگران، از روش یا روشهای متناسب با نوع و چگونگی تحقیق، بهره می‌گیرد. براین اساس روش تحقیق در این مطالعه از لحاظ هدف، کاربردی، از لحاظ میزان و درجه‌ی کنترل متغیرها، میدانی و از لحاظ نحوه‌ی پردازش اطلاعات از نوع تحقیقات توصیفی - همبستگی می‌باشد. در این ارتباط، پس از بررسی مفاهیم و مبانی مرتبط با موضوع پژوهش، جهت گردآوری اطلاعات از روش مطالعه‌ی میدانی (مشاهده‌ی مستقیم، مصاحبه با شهریوندان و توزیع پرسشنامه) استفاده شده است. در مطالعه‌ی حاضر، شهر با پرسنل به عنوان محدوده‌ی پژوهش مورد بررسی قرار گرفت و جامعه‌ی آماری آن نیز مردم محلات مختلف

۱۳۷۶، ص ۴۸). زندگی شهری به سه عرصه‌ی حکومتی، خصوصی و عمومی تقسیم می‌گردد و شهر وحدتی درونی می‌یابد.

در شهر شهریونداندار، شهریوند باید در نقش‌های مشارکتی مدیریت بهینه شهر ایفاگر مسئولیت باشد؛ چرا که مفهوم شهریوندی، بستر اجتماعی مناسبی را برای فعالیت‌های فرد مهیا می‌کند تا او بتواند همه چیز را در خدمت پیشرفت خود به سوی تعالی، به دست گیرد. در این شهر به عنوان یک فرایند مشارکتی برای بهبود امور شهری می‌باشد همه بهره‌وران شامل دولت (خصوص شهرداری‌ها)، بخصوص بخش‌های خصوصی و نهادهای غیردولتی، مردم و شهریوندان به سهم خود برای بهبود شهریونداندار مؤثری بردارند. با این اوصاف منظور از شهر شهریونداندار شهری است که توجه به خواست و نظر مردم یکی از اصلی‌ترین ویژگی‌های آن محسوب می‌گردد.

مشخصه‌های شهریونداندار به شرح ذیل است:

۱- شهری که در آن مدیریت شهری ضمن شفافیت و پاسخ‌گویی در عملکرد خویش تمام تلاش و مساعی خود را در جهت تحقق عدالت اجتماعی و توجه به خواست و نظر مردم نظر مردم به انجام برساند.

۲- شهری که شهریوندان آن ضمن مشارکت و مسئولیت‌پذیری در کلیه امور شهر نسبت به مدیریت شهری اعتماد داشته و به شهر خود تعلق مکانی داشته باشدند.

۳- شهری که دسترسی به امکانات و خدمات شهری برای استفاده شهریوندان مناسب بوده و شهریوندان بدون دغدغه و در کمال آسایش به امکانات مورد نیاز خود دسترسی داشته باشدند (نظریان و شوهانی، ۱۳۹۰، ص ۱۳۷، صرافی و اسماعیل زاده، ۱۳۸۴، ص ۱۳۷).

مدیریت شهری پاسخگو و هماهنگ

چنان‌که شهر به مثابه سازمان قلمدادگردد، لازم است که در رأس آن و به منظور اداره امور شهر از فنی استفاده گردد که همان مدیریت شهری است (شیعه، ۱۳۸۲، ص ۳۹). بنابر این، مدیریت شهری به بررسی مسائل فضایی می‌پردازد که شهریوندان با آن درگیر هستند (Thooening, 1970:387).

محدوده مورد مطالعه
 شهر بابلسر با ۳۴۵/۷ کیلومتر مربع در نیمه شرقی استان مازندران واقع شده و ۱/۴۶ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده است. این شهر به عنوان یک شهر توریستی - دانشگاهی، در طی دهه‌های اخیر تحولات جمعیتی و کالبدی قابل توجهی داشته است. به طوری که جمعیت این شهر از ۷۲۳۷ نفر در سال ۱۳۳۵ به ۵۰۳۲ نفر در سال ۱۳۹۰ رسید. در هر حال وجود جاذبه‌های توریستی و امکانات آموزش عالی، عوامل اصلی توسعه این شهر در دوره‌های مختلف می‌باشد که موجب گردیده با گذشت زمان افزایش محسوسی در جمعیت و کالبد خود داشته باشد (مهریان بهمنیری، ۱۳۹۱، ص ۵۰) (میرکتویی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۱۲۰).

یافته‌های پژوهش (ویژگی‌های عمومی جامعه‌ی مورد مطالعه)

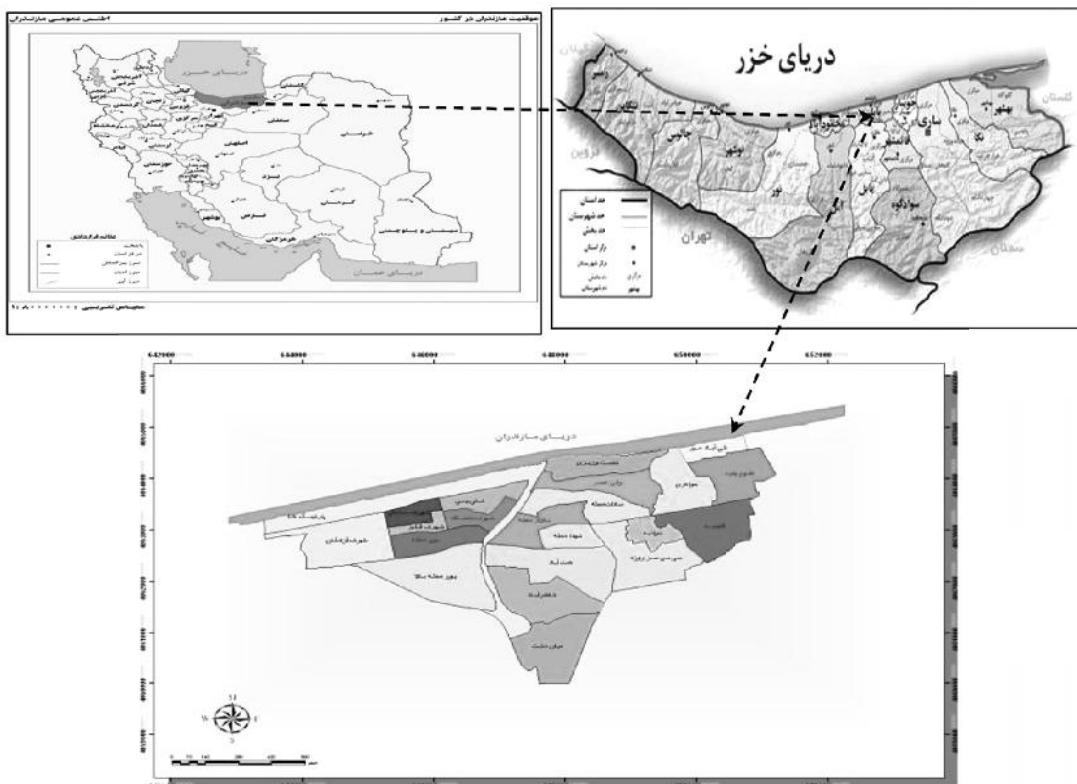
خصوصیات جمعیتی پاسخگویان
 جامعه‌ی آماری در ارتباط با بررسی و مطالعه عملکرد

این شهر می‌باشد که توسط تیم ۸ نفره‌ای از دانشجویان دانشگاه بابلسر، به صورت تصادفی درسه ماه تابستان سال ۱۳۹۱ به عنوان محدوده‌ی زمانی تحقیق، مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. برآورد حجم نمونه‌ی آن براساس روش نمونه‌گیری کوکران، ۲۸۰ پرسشنامه در هر محله می‌باشد. همچنین جهت مطالعه و مصاحبه با جامعه‌ی آماری، از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده است. در نهایت با جمع‌آوری پرسشنامه‌های توزیع شده بین گروه‌های مختلف، مشاهدات و مطالعات میدانی و جمع‌بندی نظرات، با استفاده از نرم افزار تحلیلی SPSS، به بررسی عملکرد مدیریت شهری در راستای بررسی میزان مشارکت شهروندان و نیز تحقق الگوی شهر شهروند مدارپرداخته شده است. همچنین با استفاده از نرم افزار Arc Gis نقشه‌های گویایی جهت نمایش تفاوت موضوعات مورد مطالعه در میان محلات مختلف شهر تهیه گردید. در نهایت با توجه به نتایج، راه حل‌ها و پیشنهادهایی برای رفع مسائل موجود شهر ارائه گردیده است.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
 Urban Management
 شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
 No.34 Spring 2014

۲۲۶

شکل ۲. موقعیت محدوده‌ی مورد مطالعه در سطح ملی و منطقه‌ای

جدول ۱. ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در راستای تحقق شهر شهروندان از دیدگاه شهروندان؛ مأخذ: نگارندهان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

سوالات مربوط به عملکرد مدیریت شهری از دیدگاه مردم	خوب	خوب	متوسط	ضعیف	خیلی ضعیف
درصد	درصد	درصد	درصد	درصد	درصد
%۱۲/۳	%۱۵/۲	%۲۲/۳	%۳۷/۵	%۱۳/۶	

عملکرد مدیریت شهری شهرداری بابلسر، کسانی هستند که به‌گونه‌ای با شهرداری در ارتباط می‌باشند. البته مسلمًا تعداد این افراد بسیار زیاد و در سطح شهر پراکنده‌اند. در این زمینه نوع نمونه‌گیری از نوع تصادفی ساده می‌باشد که در این بخش به بررسی و تحلیل پرسشنامه‌های توزیع شده میان شهروندان می‌پردازیم. بررسی وضعیت سنی پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که اکثر تعداد پاسخ‌گویان، ۵۰/۸ درصد آنان در گروه سنی ۱۵-۳۵ سال قرار دارند. ۴۳/۵ درصد در گروه سنی ۳۵-۵۵ سال و ۵/۷ درصد در گروه سنی ۵۵ سال به بالا قرار دارند. همچنین داده‌های موجود در جدول نشان می‌دهد که بیشترین تعداد پاسخ‌گویان، یعنی ۳۶/۸ درصد آنان دارای تحصیلات دیپلم و فوق دیپلم هستند. ۳۲ درصد دارای مدرک لیسانس، ۲۰/۶ درصد دارای مدرک بالاتر از لیسانس، ۷ درصد دارای مدرک زیر دیپلم هستند. بررسی وضعیت شغلی پاسخ‌گویان نشان می‌دهد که ۳۴ درصد پاسخ‌گویان کارمند، ۱۴/۸ درصد دارای شغل آزاد، ۳/۱۲ بازنیسته، ۶/۶ درصد بیکار، ۲۴ درصد دانشجو و یا محصل، و ۸/۳ درصد راسایر تشکیل می‌دهد.

جدول ۲: توزیع درصد و میانگین مشارکت شهروندان در مدیریت شهری؛ مأخذ: نگارندهان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

مشارکت	میزان	بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد	میانگین
مشارکت در برگزاری مراسم	۱۰	۲۵/۳	۱۶/۸	۳۵/۳	۱۲/۶	۳/۱۴	
مشارکت در حفظ پارک‌ها	۲/۷	۳۰/۴	۳۴/۲	۲۲/۴	۱۰/۳	۳/۰۵	
مشارکت در تصمیم‌گیری‌های محلی	۲۴/۵	۲۲/۶	۱۰/۸	۲۱/۶	۲۰/۵	۲/۹۰	
مشارکت در پرداخت عوارض شهری	۱۵/۸	۲۳/۸	۳۱/۸	۱۸/۳	۱۰/۳	۲/۸۳	
توجه به قوانین در ساخت و سازها	۵/۳	۳۶/۷	۳۹/۵	۱۰	۲/۷۹	۸/۵	
ارائه پیشنهادها و نظرها به مدیران شهری	۲۴/۲	۱۹/۹	۲۶	۲۲	۷/۹	۷/۶۶	
مشارکت در حل مشکلات شهری	۱۵/۲	۴۲/۴	۲۰/۶	۱۱/۵	۱۰/۳	۲/۵۶	
اطلاع رسانی مشکلات شهری به مدیران	۲۴/۸	۲۴/۳	۳۶/۸	۶/۳	۷/۸	۲/۴۸	
بررسی میزان خدمات رسانی از طرف مدیران شهری	۲۹/۷	۲۲/۱	۳۱/۳	۹/۶	۷/۳	۲/۴۳	
میزان مشارکت در اداره امور شهری	۳۶/۸	۱۷/۵	۲۲/۲	۱۴/۹	۸/۶	۲/۳۸	

شهری تفکیک محله وجود دارد. آماره‌ی F نسب برآورد پراکندگی بین‌گروهی و درون‌گروهی را نشان می‌دهد که هر چه مقدار آن بیشتر باشد، نمایانگر این موضوع است که اختلاف میانگین بین‌گروه‌ها بیشتر از اختلاف درون‌گروه‌ها بوده و درنتیجه احتمال رد فرضیه‌ی صفر و تأیید فرضیه‌ی تحقیق بیشتر می‌شود. به منظور تعیین دقیق اختلاف بین‌گروه‌ها، می‌توان از پس‌آزمون توکی Tukey بهره جست و اختلاف‌گروه‌ها را با یکدیگر مقایسه نمود. طبق نتیجه آزمون توکی (جدول موجود در ضمایم)، از میان محلات شهری میانگین میزان آگاهی ساکنان محله ۷ از حقوق شهری (۱۱/۶۲) کمتر از سایر محلات به جز محله ۱ (۱۱/۶۶) و محله ۱۱ (۱۱/۹۵) می‌باشد و تفاوت معناداری با آنها دارد، به طوریکه این محله بیشترین اختلاف را با محله ۳ (۴/۴۲) دارد. در این میان همچنین میانگین میزان آگاهی شهروندان محله ۳، از سایر محلات، بالاتر بوده و تفاوت معناداری با تمام محلات دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون توکی نشان می‌دهد که میانگین میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی محله ۵ تفاوت معناداری نسبت به محلات ۶ شهری از حقوق شهروندی وجود دارد.

برای سنجش معناداری تفاوت از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه (ANOVA) استفاده گردیده تا میانگین‌های چند جامعه با یکدیگر مقایسه گردد، لذا در این بخش از این آزمون جهت مقایسه میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی به تفکیک محله استفاده می‌گردد (جدول شماره ۳).

نتایج حاصل از سطح معنی داری به دست آمده که کوچکتر از ۰/۰۵ (g:۰/۰۰۰) است، نشان می‌دهد، تفاوت معنی داری در ارتباط با میزان آگاهی شهروندان از حقوق

فرضیه دوم: به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی و آگاهی

با توجه به آماره‌ای استخراج شده ۲۷/۵ درصد پاسخگویان عملکرد مدیریت شهری را خیلی خوب تاخوب ارزیابی کرده‌اند، ۲۲/۳ درصد ارزیابی عملکرد مدیریت شهر را در حد متوسط و بیش از ۵۰ درصد پاسخگویان (۵۱/۱ درصد) نیز عملکرد مدیریت شهری را دراستای تحقق شهر شهروندمدار ضعیف قلمداد کردن.

مشارکت شهروندان در مدیریت شهری

جهت بررسی مشارکت شهروندان در مدیریت شهری از ۱۰ گویه استفاده شده برمبنای طیف ۵ مقیاسی است (جدول شماره ۲). با توجه به نتایج به دست آمده از طریق میانگین هرکدام از گویه‌ها رتبه‌بندی شده است. بالاترین میزان مشارکت در مدیریت شهری مربوط به مشارکت در برگزاری مراسم و جشن‌ها با میانگین ۱۳/۱۴ از ۵ کمترین میزان مشارکت نیز مربوط به مشارکت در اداره امور شهری با میانگین ۱۲/۳۸ از ۵ می‌باشد.

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: به نظر می‌رسد تفاوت معناداری میان شهروندان محلات مختلف با بلسر از لحاظ آگاهی از حقوق شهروندی وجود دارد.

برای سنجش معناداری تفاوت از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه (ANOVA) استفاده گردیده تا میانگین‌های چند جامعه با یکدیگر مقایسه گردد، لذا در این بخش از این آزمون جهت مقایسه میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی به تفکیک محله استفاده می‌گردد (جدول شماره ۳).

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۲۸

جدول ۳. نتایج حاصل از آنالیز واریانس در ارتباط با میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی به تفکیک محلات؛ مأخذ:

نگارندگان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

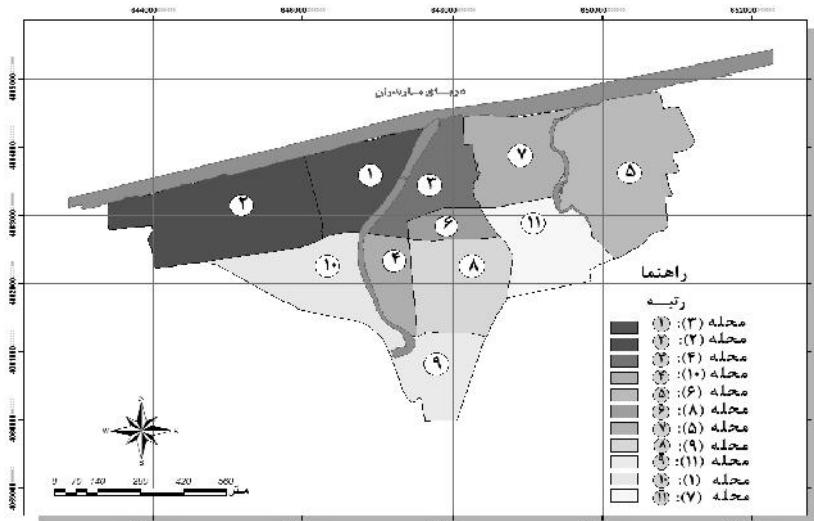
متغیر	منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معنی‌داری
میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی به تفکیک محله	بین‌گروهی	۳۳۱۹/۰۶۵	۱۰	۳۳۱۹/۰۶۵	۲۰۵/۷۰۶	۰/۰۰۰
	دون‌گروهی	۶۷۲۶/۶۹۵	۴۱۶۹	۶۷۲۶/۶۹۵		۱/۶۱۴
	کل	۱۰۰۴۵/۷۶۰	۴۱۷۹			

جدول ۴. جدول تقاطعی میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی محلات مختلف شهر؛ مأخذ: نگارندگان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱

میانگین	میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی به تفکیک محلات										شرح	
	خیلی کم		کم		متوسط		زياد		بسیار زیاد			
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱/۶۶	۵۱/۸	۱۹۷	۴۰/۸	۱۵۵	۰	۰	۲/۹	۱۵	۳/۴	۱۳	محله ۱	
۴/۱۰	۳/۲	۱۲	۶/۳	۲۴	۲/۹	۱۱	۵۲/۱	۱۹۸	۳۵/۵	۱۳۵	محله ۲	
۴/۴۲	۵/۸	۲۲	۵/۵	۲۱	۱/۳	۵	۱۵/۵	۵۹	۷۱/۸	۲۷۳	محله ۳	
۳/۵۶	۱۶/۶	۶۳	۱۱/۸	۴۵	۱/۶	۶	۳۸/۷	۱۴۷	۳۱/۳	۱۱۹	محله ۴	
۲/۴۱	۳۸/۴	۱۴۷	۲۷/۶	۱۰۴	۱/۱	۴	۱۹/۲	۷۳	۱۳/۷	۵۲	محله ۵	
۲/۶۲	۳۳/۷	۱۲۸	۲۵/۵	۹۷	۱/۸	۷	۲۲/۹	۸۷	۱۶/۱	۶۱	محله ۶	
۱/۶۲	۵۲/۹	۲۰۱	۳۹/۵	۱۵۰	۲/۴	۹	۳/۲	۱۲	۲/۱	۸	محله ۷	
۲/۴۶	۲۵	۹۵	۳۹/۲	۱۴۹	۱/۶	۶	۳۲/۶	۱۲۴	۱/۶	۶	محله ۸	
۲/۳۶	۳۱/۶	۱۲۰	۳۷/۹	۱۴۴	۶/۱	۲۳	۱۱/۸	۴۵	۱۲/۶	۴۸	محله ۹	
۲/۶۹	۳۰/۸	۱۱۶	۲۵/۸	۹۹	۱/۸	۷	۲۶/۱	۹۹	۱۵/۵	۵۹	محله ۱۰	
۱/۹۵	۵۱/۱	۱۹۴	۲۷/۴	۱۰۴	۵	۱۹	۸/۷	۳۳	۷/۹	۳۰	محله ۱۱	

می باشد، وجود رابطه میان فاکتورهای مورد بررسی در پایگاه اجتماعی پاسخگویان و چگونگی ارتباط آن با آشنازی نسبی با مبانی حقوقی بویژه حقوق شهروندی می باشد. بطوری که مسلمانًا با بهبود و افزایش پایگاه اجتماعی، می توان امیدوار بود که افراد بیشتر و بهتر نسبت به وضعیت حقوق شهروندی بویژه در تعامل یا مدیریت شهری و محلی آگاهی یابند. در این زمینه جهت بررسی وجود رابطه بین دو متغیر پایگاه اجتماعی و آگاهی از حقوق شهروندی، از آزمون، کندال و گاما (Kendall's tau-b) و گاما (Gamma) استفاده شده

از حقوق شهروندی رابطه وجود دارد. در قسمت دیگری از این پژوهش، پایگاه اجتماعی پاسخگویان، با استفاده از نمره سه متغیر شغل، تحصیلات، و میزان درآمد محاسبه شد و نتایج آن نشان می دهد که ۲۴/۹ درصد پاسخگویان از پایگاه اجتماعی پایین، ۴۸/۷ درصد از پایگاه اجتماعی متوسط و ۲۶/۴ درصد نیز از پایگاه اجتماعی بالایی برخوردار بوده اند. این ارقام حاکی از این واقعیت می باشد که بیشتر شهروندان شهر بابلسر دارای پایگاه اجتماعی متوسط می باشند. مسئله ای که در این ارتباط مورد توجه نگارندگان

نقشه ۱. تفاوت میزان آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی در محلات مختلف شهر؛ مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۱.

هستندکه از دید عموم شهروندان شهر به عنوان افرادی کولی، هم اکنون در این محل (اطراف امامزاده ابراهیم)، ساکن هستندکه در حال حاضر با توجه به نتایج تحلیل پرسشنامه، مشاهدات میدانی و مصاحبه با ساکنین، در مشاغل غیررسمی و دونی چون استفاده از اسب جهت سرگرمی گردشگران در مقابل دریافت پول اندک، مشاغل عمده‌ای یعنی، روزمزد، نایابدار و گاهًا در مشاغل غیرقانونی مشغول به فعالیت می‌باشندکه این عوامل در مجموع موجب گردیده تا نسبت به مسائلی چون مشارکت شهری‌ندی، احساس مسئولیت و درنهایت آگاهی از حقوق شهری‌ندی، دروضعیت بسیار نامطلوبی به سر برند.

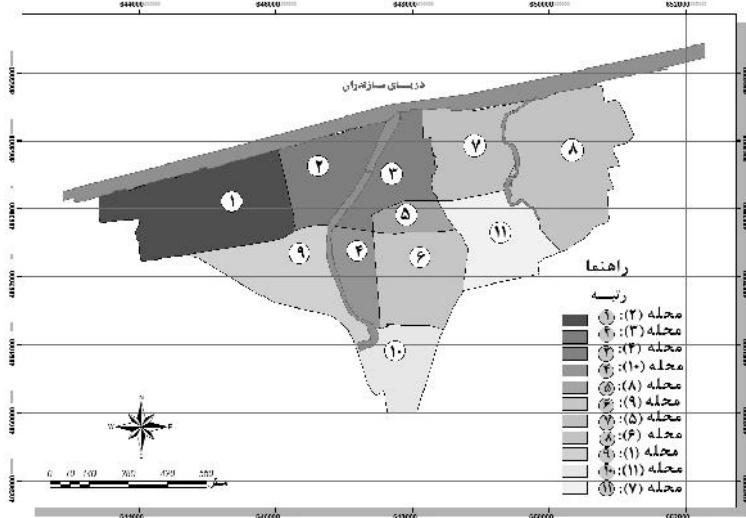
فرضیه سوم: به نظر می‌رسد بین تحقق الگوی شهری شهری‌ندمداد و مدیریت شهری کارآمد رابطه معنی‌داری وجود دارد.

مهم‌ترین هدف مدیریت شهری را می‌تواند ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن در قالب اقشار و گروه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهری‌ندان، تشویق به توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی دانست. بنابراین، هنگامی که شهر، دارای مشکلات و نارسایی‌هایی در چرخه‌ی بهداشت شهری، آلودگی‌های محیطی، اقسام مختلف آسیب‌های اجتماعی، بحران‌هایی چون مسکن، نقص امکانات و تأسیسات عمومی، بی‌کاری، زاغه‌نشینی، مشقات اجتماعی، رشد خودروی شهری و بی‌هویتی در شکل‌گیری بافت و ساختمان‌ها باشد، می‌توان نتیجه گرفت که مدیریت شهری، در تنگنا و نارسایی به سر می‌برد و بالعکس

است. در این رابطه همانطوری که جدول شماره‌ی ۵ نیز نشان می‌دهد، نتایج مقدار تاوبی کندال بدست آمده برابر 0.549 و مقدار گاما بسدت آمده نیز برابر با 0.644 در سطح اطمینان ۹۹ درصد است. بدین معنی که سطح معناداری هردو آزمون در این فرضیه برابر 0.000 می‌باشد که از مقدار 0.10 کمتر است. بنابراین فرضیه فوق مبنی بر وجود رابطه بین دو متغیر پایگاه اجتماعی و آگاهی شهری‌ندی مورد تأیید قرار می‌گیرد. در همین زمینه و بر اساس اطلاعات موجود در جدول ذیل می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر پایگاه اجتماعی و آگاهی از حقوق شهری‌ندی همبستگی متوسط و مستقیم وجود دارد. بنابراین، می‌توان دریافت که با افزایش سطح فرهنگی و اقتصادی افراد، میزان آگاهی آنها از حقوق شهری‌ندی و مشارکت در امر مدیریت شهری بیشتر خواهد شد و بالعکس؛ همانطوری که نقشه‌ی شماره ۲ نیز نشان می‌دهد، پایگاه اجتماعی شهری‌ندان محله ۲ و ۳ بالاتر از سایر محلات می‌باشد. بررسی‌های میدانی به عمل آمده در سطح شهر حاکی از این واقعیت می‌باشدکه ساکنین این دو محله از وضعیت فرهنگی (تحصیلات) و اقتصادی (وضعیت مساعد شغلی و مالی) مناسبی نسبت به سایر محلات برخوردارند، بنابراین نسبت به مسائل پیرامونی مانند محیط زندگی، عملکرد سازمانهای تأثیرگذار در کیفیت زندگی و محیطی و درنهایت نسبت به حقوق و مسئولیت‌های خود در مقابل مسائل شهری و شهری‌ندی آگاهی بیشتری دارند. نقطه‌ی مقابل این جریان، وضعیت نامساعد فرهنگی و اقتصادی ساکنان محله ۷ می‌باشد. زیرا این محله به عنوان محله‌ای حاشیه‌نشین در شهر بابلسر، مأمن افرادی مهاجر با ریشه‌ی روستایی

جدول ۵. بررسی رابطه بین متغیر پایگاه اجتماعی و آگاهی از حقوق شهری‌ندی؛ مأخذ: نگارنگان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

ضریب همبستگی کندال و گاما	بالا	متوسط	پایین	درصد پایگاه اجتماعی	
				درصد آگاهی از حقوق شهری‌ندی	خیلی کم
R=0.549	۸/۹	۲۲/۷	۶۸/۴		کم
R=0.644	۱۰/۲	۳۲/۳	۵۷/۵		متوسط
** Sig=.../...	۴۰/۱	۴۷/۴	۱۲/۵		زیاد
	۸۲/۶	۱۴/۸	۲/۶		خیلی زیاد
تأیید	۸۷/۲	۱۱/۶	۱/۲		

نقشه‌ی ۲. رتبه بندی پایگاه اجتماعی شهروندان به تفکیک محلات مختلف شهر؛ مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۱.

فرضیه چهارم: به نظر می‌رسد احساس مالکیت شهروندان در یک محله یا شهر، با میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری رابطه‌ی معناداری وجود دارد. جدول ذیل رابطه‌ی احساس مالکیت و میزان مشارکت را نشان می‌دهد. به دلیل اینکه در این جدول سطح سنجش رتبه‌ای بوده، از ضریب کنдал استفاده شده است. این آماره در سطح $0.01 / 0.004$ معنادارگشته است. لذا با درصد اطمینان ۹۹ می‌توان گفت که بین میزان احساس مالکیت و میزان مشارکت رابطه وجود دارد و ضریب همبستگی این آزمون $= 0.45$ که نتایج آن در جدول شماره ۷ آمده است. در واقع نتایج حاکی از آن می‌باشد، هر چه احساس مالکیت یعنی مدت زمان سکونت و نوع مالکیت (ملکی) بیشتر باشد به همان اندازه مشارکت افزایش پیدامی‌کند.

فرضیه پنجم: به نظر می‌رسد هرچه احساس تعلق اجتماعی شهروندان بیشتر باشد، میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری به همان اندازه بیشتر می‌شود. جهت بررسی فرضیه‌ی شماره ۵ پنجم، به بررسی

(مهدي، ۱۳۹۰، ص ۱۳۱). در اين راستا و با توجه به فرضیه‌ی مطرح شده، به بررسی اين مهم می‌پردازيم. جهت آزمون فرضیه فوق، از ۱۴ گویه استفاده شده و كلیه متغیرهای اصلی مؤثر در تحقق شهر شهروند مدار نیز مورد ارزیابی و سنجش قرار گرفته است. نتایج این آزمون، همان‌گونه که در جدول شماره ۶ نیز مشخص است، در سطح معناداری محاسبه شده ($0.004 / 0.004$) از میزان خطای $0.01 / 0.01$ کمتر است، لذا فرضیه مذکور مورد تأیید قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان گفت که بین تحقق متغیرهای مؤثر جهت برقراری شهر شهروند مدار همچون: مشارکت، اعتماد، آموزش، مسئولیت‌پذیری شهروندان، توزیع مناسب فضاهای عمومی، حضور مؤثر سازمان‌های غیردولتی و مدیریت شهری کارآمد رابطه مثبت و قوی برقرار است. در این ارتباط با توجه به نتایج آماری به دست آمده، شهر بابلسر را نمی‌توان شهر شهروندمداری قلمداد نمود، چراکه ۳ متغیر مهم مورد بحث از نظر نگارندگان در این زمینه که در صفحه‌ی شش این تحقیق به نگارش درآمده، در وضعیت کنونی شهر بابلسر از شرایط مطلوبی برخوردار نمی‌باشد.

جدول ۶. رابطه بین متغیرهای شهر شهروندمدار و مدیریت شهری کارآمد؛ مأخذ: نگارندگان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

آزمون آماری	ضریب همبستگی (Pearson)	سطح معناداری (Correlation Coefficient)	تعداد نمونه
پیرسون	*** ۰.۵۸	۰.۰۰۴	۴۱۸۰

** همبستگی در سطح خطای $0.01 / 0.004$ معنادار است.

جدول ۷. بررسی رابطه بین متغیر احساس مالکیت و مشارکت شهروندان؛ مأخذ: نگارندهان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

ضریب همبستگی کنдал	زیاد	متوسط	کم	درصد احساس مالکیت	
				درصد میزان مشارکت	خیلی کم
$R=0.45$	۲/۶	۴۴/۳	۵۳/۱		کم
	۳/۵	۵۵/۱	۴۱/۴		متوسط
$** \text{ Sig}=.000$	۴۵/۵	۵۵	۱/۵		زیاد
	۸۵	۱۳/۱	۱/۹		خیلی زیاد
تأیید	۸۵/۷	۸	۶/۳		** همبستگی در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است.

جدول ۸. تغییرات میزان رشد جمعیت و مساحت شهر با پلسر از سال ۱۳۸۵-۱۳۳۵؛ مأخذ: استخراج نگارندهان از آمارنامه‌های مرکز آمار ایران، شهرستان پلسر (۱۳۳۵-۱۳۸۵) و طرح تفصیلی.

رشد جمعیت (درصد)	جمعیت	سال
-	۷۲۳۷	۱۳۳۵
۴/۹۹	۱۱۷۸۱	۱۳۴۵
۴/۷۹	۱۸۸۱۰	۱۳۵۵
۴/۲۷	۲۸۵۸۹	۱۳۶۵
۳/۰۵	۳۸۶۴۴	۱۳۷۵
۲/۶۱	۵۰۰۳۳	۱۳۸۵

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۳۲

با پلسر، موجب بروز مشکلاتی دیگر نیز شده است که یکی از این موارد، مقوله‌ی مربوط به تعلق اجتماعی شهروندان به عنوان موضوع مورد بحث در فرضیه‌ی پنجم است. در همین زمینه جدول شماره ۹ ارتباط میان تعلق اجتماعی شهروندان و میزان مشارکت آنان را نمایش می‌دهد. چنانچه مشخص است، این متغیر نیز همچون سایر متغیرها در سطح رتبه‌ای سنجیده شده است. لذا ضریب مورد استفاده برای این فرضیه تا اوپی کنдал (Kendall's tau-b) است. نتایج حاصل از مطالعات نشان می‌دهد که بین متغیر احساس تعلق به محل سکونت و میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری رابطه معناداری وجود دارد، یعنی شهروندانی که به محل سکونت خود وفادار بوده، احساس تعلق خاطر می‌نمایند، بیشتر از شهروندانی که چنین احساسی را ندارند، به مشارکت در امور شهری علاقه‌مندند. نکته‌ی جالبی که در جدول زیر مشاهده می‌شود، مقدار ضریب تا اوپی کنдал است که به میزان ۰/۶۸ ظاهر شده است. این ضریب ارتباطی قوی و

مختصر روند گسترش جمعیتی شهر پرداخته می‌شود؛ چراکه نگارندهان بر این اعتقاد می‌باشند که وجود جمعیت مهاجر و غیربومی در یک منطقه، موجب کاهش احساس تعلق به آن محله یا شهر می‌شود. براین اساس جمعیت شهر با پلسر که در سال ۱۳۳۵ برابر ۷۲۳۷ نفر بوده در سال ۱۳۴۵ به ۱۱۷۸۱ نفر و در سال ۱۳۵۵ به ۱۸۸۱۰ نفر رسیده که جریان این تحولات در جدول شماره ۸ نشان داده شده است.

مطالعات مختلف نگارندهان از این شهر نشان می‌دهد که مهاجرت‌های گسترده‌ای به این شهر در طول سالهای گذشته صورت گرفته است؛ بطوری که هم اکنون بیش از ۲۳ درصد از افراد ساکن در شهر، بین ۲۰-۳۰ الی ۷۹/۲ درصد به این شهر مهاجرت نموده و اصالتی غیر از شهر با پلسر دارند. همچنین مشخص شده که محل اقامت ۷۹/۲ درصد مهاجران، شهر یا آبادی دیگر خارج از شهرستان با پلسر بوده است که این مسئله بیانگر جاذبه شهری با پلسر بر روی حوزه‌ی نفوذ سیاسی - اداری آن می‌باشد. این مسئله در کنار افزایش جمعیت شهری و توسعه‌ی گستره‌ی شهری

جدول ۹. بررسی رابطه بین متغیر تعلق اجتماعی و مشارکت شهروندان در مدیریت شهری؛ مأخذ: نگارندگان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱

ضریب همبستگی کنдал	زیاد	متوسط	کم	درصد احساس مالکیت	
				درصد میزان مشارکت	خیلی کم
R=0.68	۲/۱	۱۹/۳	۷۸/۶	کم	کم
	۰	۴۶/۱	۵۳/۹		متوسط
** Sig=.../...	۲/۵	۷۲	۲۵/۵		زیاد
	۶۵/۱	۳۴/۹	۰		خیلی زیاد
تأیید	۷۸/۳	۲۱/۷	۰		خیلی زیاد

** همبستگی در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است.

بدین معناکه حداقل در تئوری و بنابر اعتقاد شهروندان می‌توان اذاعن داشت که بین مشارکت شهروندان و مدیریت شهری پایدار رابطه مثبت معناداری وجود دارد و مشارکت فعال شهروندان، زمینه را برای تغییر و تحول در جهت تلطیف و پویایی شهری آماده می‌سازد و مدیران شهری را در جهت شناسایی بهتر مسائل و نارسانیهای اجتماعی شهر و حل آنها قادر خواهد ساخت. اگرچه ناگفته پیداست که استراتژی مشارکت در همه ابعاد بیانگر روح دموکراسی، مردم سالاری حکومت‌ها و دولت‌های است. هرچقدر نقش مردم در عرصه‌های مختلف یک نظام حکومتی زیاد باشد نشان از مشروعیت بالای آن حکومت و دولت میان آحاد جامعه و نظام بین‌المللی است و شهرداری به عنوان یک سازمان نیمه دولتی و غیر انتفاعی که وابستگی‌های زیادی به امکانات جامعه خود دارد، می‌باشند ساختار مدیریتی و سازمان اداری خود را به سوی یک سیستم مشارکتی سوق دهد تا بتواند به بهترین وجه از شرایط و امکانات جامعه استفاده نماید. زیرا در این صورت است که علاوه بر اینکه به اهداف سازمانی خود نائل می‌شود، با ایجاد روند مشارکتی و دخالت مردم در تصمیم‌گیری‌ها و سرنوشت شهر، نوعی مشروعیت قانونی را از جانب شهروندان اخذ می‌کند و بدین ترتیب هم مسائل اقتصادی و هم مشکلات اجتماعی و سیاسی خود را به حداقل برساند.

نتیجه‌گیری و جمعبندی

مشارکت به عنوان یک کنش اجتماعی ریشه در باورها، نگرش‌ها و ارزش‌های اجتماعی افراد جامعه دارد و برای

ثبت میان این دو متغیر را نشان می‌دهد که با سطح اطمینان ۹۹/۰ در جدول شماره‌های ۹ مشاهده می‌شود. در مجموع نتایج این بخش از مطالعه بیانگر این مهم است که بین احساس تعلق به محل سکونت و میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری رابطه وجود دارد که این مسئله در میان شهروندان بومی بیشتر نمایان است.

فرضیه ششم: به نظر می‌رسد بین میزان مشارکت شهروندان و مدیریت شهری پایدار رابطه وجود دارد. با توجه به اینکه مشارکت دارای مزیت‌هایی در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، طرح‌ریزی، اقتصادی و جزء اینهاست و همواره در تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و کلیه فعالیت‌ها و امور شهری، مورد توجه مدیران، برنامه‌ریزان و صاحب‌نظران توسعه اجتماعی است، به همین خاطر شاید در سال‌های اخیر همواره در محافل علمی و سیاسی کشور، موضوع مشارکت شهروندان در امور شهرها، در صدر گفتمان‌های اجتماعی و سیاسی جامعه قرار داشته، همگان از آن به عنوان عنصری مهم در جهت رسیدن به دموکراسی و توسعه پایدار سخن راندند. در همین زمینه، نتایج مطالعات صورت گرفته در شهر بابلسر نیز نشان می‌دهد که بیشتر مردم تمایل به مشارکت در امور شهری را دارند و مشارکت را به عنوان یک متغير مؤثر در مدیریت پایدار شهری قلمداد می‌کنند. اما در عمل مشارکت پذیری زیادی ندارند. در این قسمت نیز جهت نتایج آزمون به عمل آمده نشان می‌دهد، با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده (sig: ۰/۰۰) از میزان خطای ۰/۰۱ کمتر است، لذا این فرضیه تأیید می‌گردد.

جدول ۱۰. رابطه بین مشارکت شهروندان و مداخله آنها در امور شهر و مدیریت شهری؛ مأخذ: نگارندگان، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسشنامه‌ها: ۱۳۹۱.

تعداد نمونه	سطح معنا داری(sig)	ضریب همبستگی(Correlation Coefficient)	آزمون آماری(pearson)
۴۱۸۰	۰/۰۰۰	*** ۰/۳۴	پرسون

*** همبستگی در سطح خطای ۰/۰۱ معنادار است.

میزان مشارکت آنها در مدیریت شهری رابطه معناداری وجود دارد، یعنی شهروندانی که به محل سکونت خود وفادار بوده، احساس تعلق خاطر می‌نمایند، بیشتر از شهروندانی که چنین احساسی را ندارند، به مشارکت در امور شهری علاقه‌مندند و در این فرضیه ارتباط قوی و معناداری آن ۰/۶۸ درصد دیده می‌شود. مطالعات بدست آمده نشان می‌دهد که هرچه احساس مالکیت یعنی مدت زمان سکونت و نوع مالکیت (ملکی) بیشتر، به همان اندازه مشارکت افزایش پیدا می‌کند. از دیگر نتایج بدست آمده از تحقیق به این نکته اشاره دارد که که بین تحقق متغیرهای مؤثر در تحقق شهر شهروندمدار همچون: مشارکت، اعتقاد، آموزش، مسئولیت‌پذیری شهروندان، توزیع مناسب فضاهای عمومی، حضور مؤثر سازمان‌های غیر دولتی و مدیریت شهری کارآمد رابطه مثبت و قوی برقرار است که در این تحقیق با سطح معناداری ۰/۰۰۴ تأیید شده است. سرانجام این که در شهر بابلسر با توجه به آمار و اطلاعات موجود، بیشتر مردم تمایل به مشارکت در امور شهر دارند و مشارکت را به عنوان یک متغیر مؤثر در مدیریت پایدار شهری قلمداد می‌کنند اما در عمل مشارکت‌پذیری زیادی ندارند. با توجه به اینکه سطح معناداری محاسبه شده (۰/۰۰۰ sig) از میزان خطای ۰/۰۱ کمتر است، لذا این فرضیه تأیید می‌گردد؛ بدین معناکه بین مشارکت شهروندان و مدیریت شهری پایدار رابطه معناداری وجود دارد.

پیشنهادات

- ۱- مساعدت رسانه‌ها و وسائل ارتباط جمعی در جهت فرهنگ‌سازی، مخصوصاً اطلاع‌رسانی در خصوص ضرورت شرکت داوطلبانه شهروندان در امور شهری؛
- ۲- الزام مسئولین و مدیران شهری به پاسخگویی به شهروندان: پاسخگویی مدیران شهری اهمیت بالایی در

تحقیق مشارکت افراد بایستی اعتماد، رضایت و آگاهی آنها را در فضای مناسب و مطمئن جلب کرد و گرنه مشارکت در شکل مفهومی و جامعه شناختی آن پدیده خواهد آمد یاد راست که شهروندان نقشی برجسته در تعیین سرنوشت شهرهایشان دارند. در این جوامع، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی برای شهرها، با مشارکت دولت، شهروندان و بخش خصوصی در گفتمنانی منطقی و رو در رو انجام می‌گیرد و الگوی مدیریت خوب شهری در اداره‌ی شهرها به کارگرفته می‌شود. با اگاهی به تاریخ ایران، می‌توان گفت که تا چند دهه‌ی گذشته مفهوم شهروندی، شهروندمداری و مشارکت شهر وندی (راعیت شدن حقوق و مسئولیت‌ها) به هیچ‌رو در این کشور وجود نداشته است. جامعه بیشتر به صورت توده‌ای و حکومتها بیشتر استبدادی عمل کرده‌اند و روند برنامه‌ریزی در کشور، بیشتر از بالا به پایین بوده است. وضعیت نواحی شهر بابلسر از منظر شهر شهروندمدار (مشارکت و غیره) نتایج چندان مطلوبی نداشته و این موضوع نشانگر آن است که شهر بابلسر بر اساس اصول شهروندمداری اداره نمی‌شود و اغلب شهروندان و نیز مدیران شهری آمادگی و زمینه ذهنی لازم برای درک شهر شهروندمدار را نیافته‌اند؛ هرچند که اظهارنظر قطعی در این مورد منوط به تکرار پژوهش در سال‌های آتی و مقایسه آن با پژوهش‌های قبلی است. همچنان نتایج حاصل از مطالعات نشان می‌دهد که شهروندان بابلسر در اموری مانند فعالیت در مراسم و جشن‌های محلی و مذهبی و مشارکت در حفظ فضای سبز و پارک‌ها مشارکت بیشتری از خود نشان دادند، در مقابل شهروندان این شهر در اداره امور شهری مشارکت ناچیزی دارند. همچنان از تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌توان نتیجه گرفت که بین متغیر احساس تعلق به محل سکونت و

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۳۴

میر شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۳۵

مشارکت شهروندان دارد و مسئولین باید توجه زیادی به این امر داشته باشند. این مقوله می‌تواند در قالب برگزاری کنفرانس‌های خبری از سوی مسئولین، دعوت از مردم برای شرکت در جلسات شورای شهر و استماع سخنان اعضای شورا و شهردار، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور شهروندان:

۳- ایجاد و راه اندازی خطوط تلفن مستقیم برای ارتباط مستقیم شهروندان با مدیران جهت اراده مشکلات و خواسته‌های خود؛

۴- اوقات فراغت شهروندان هم بستری را فراهم می‌آورد تا شهروندان فارغ از گرفتاریهای شخصی به مسائل و مشکلات شهری توجه نمایند و گاهی هم در جهت رفع آنها اقدامی را انجام دهند. حال مسئولین شهری می‌توانند با انجام برنامه‌ریزی دقیق برای اوقات فراغت شهروندان بهره لازم را از آن ببرند؛

۵- تشکیل شوراهای محله‌ای در سطح تمامی نواحی شهر با بلسر جهت بالا بردن میزان مشارکت و درگیر نمودن شهروندان در تصمیگیری امور شهر؛

۶- تلاش و فعالیت وسیع در زمینه آموزش شهروندان و ارتقاء فرهنگ شهرنشینی و اصول شهروندمداری و تغییر دیدگاه و باور شهروندان از تماشاچی به ناظر و مشارکتی امور شهر؛

۷- گسترش فرهنگ مشارکتی در ساختار مدیریت شهری؛ نخستین دلیل نهادی نشدن فرهنگ مشارکت، ساختار جامعه است که در راه ظهور مشارکت، مانع ایجاد می‌کند. برای گسترش مشارکت ابتدا باید فرهنگ آن را در بین تمامی افراد گسترش داد و افرادی که در جامعه قدرت را در دست دارند باید پیذیرند که مردم هم در آن سهیم هستند و حق دارند که در تصمیم‌گیری و نتایج آن سهیم باشند.

منابع و مأخذ

۱. ازکیا، مصطفی و غفاری، غلامرضا (۱۳۸۳) توسعه روستایی با تأکید بر جامعه‌ی روستایی در ایران، نشرنی، تهران.

۲. پاپلی‌یزدی، محمدحسین، رجبی سناجردی، حسن (۱۳۸۶) نظریه‌های شهر و پیرامون، انتشارات سمت،

چاپ دوم، تهران.

۳. پورعزت، علی اصغر، باغستانی بزرگی، حوریه و نجاتی آجی بیشه، مصطفی (۱۳۸۶) «الگوی منطقی منشور حقوق شهروندی بر پایه‌ی بررسی تطبیقی اسناد موجود»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ۷، شماره ۲۶، صص ۱۶۰-۱۳۱.

۴. پورعزت، علی اصغر، قلی پور، آرین و باغستانی بزرگی، حوریه (۱۳۸۸) «رابطه‌ی آگاهی شهروندان از حقوق شهروندی با پاسخ‌گویی و شفافیت سازمان‌ها»، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال دهم، شماره ۳۸، صص ۴۰-۷.

۵. پیران، پرویز (۱۳۷۶) «شهر و شهروندمدار»، مجله اطلاعات سیاسی- اقتصادی، شماره ۱۱۹ و ۱۲۰، صص ۵۱-۴۶.

۶. پیران، پرویز (۱۳۷۶) «شهر و شهروندمدار-۲»، مجله اطلاعات سیاسی- اقتصادی، شماره ۲۱ و ۲۲، صص ۳۱-۲۶.

۷. جاجرمی، ایمان، بیگدلی، حسین و حناجی، مهناز (۱۳۸۳) مدیریت شهری پایدار، انتشارات سازمان شهرداری‌های کشور، چاپ دوم، تهران.
۸. حکمت‌نیا، حسن و موسوی، میرنجد (۱۳۸۵) «تحلیل تاریخی از مشارکت شهروندان در اداره امور شهرهای ایران»، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۰، صص ۱۳۶-۱۲۱.

۹. ربانی، رسول، قاسمی، وحید و محمد عباس‌زاده (۱۳۸۸) «رابطه‌ی ابعاد مادی و غیرمادی رفاه اجتماعی با مشارکت شهروندان در امور شهری، فصلنامه‌ی رفاه اجتماعی، سال نهم، شماره ۳۲، صص ۱۰۸-۹۱.

۱۰. شریف‌زاده، فتاح و صدقی، جواد (۱۳۸۸) «عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در اداره امور شهر»، فصلنامه مطالعات مدیریت، سال ۱۹ شماره ۵۹، صص ۷۰-۴۷.

۱۱. شیعه، اسماعیل (۱۳۸۲) «لزوم تحول مدیریت شهری در ایران»، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۱.

۱۲. شوهانی، محمد و شوهانی، نادر (۱۳۸۳) «شناسخت عوامل مؤثر در توسعه فیزیکی شهر ایلام»، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ایلام.

۱۳. صرافی، مظفر و اسماعیل زاده، حسن (۱۳۸۴) «شهروندمداری: راهکاری برای حل مسائل شهری در

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۴ بهار ۱۳۹۳
No.34 Spring 2014

۲۳۶

۲۴. نجاتی حسینی، محمود (۱۳۸۰) جایگاه مفهوم شهروندی در قانون شهرداری‌ها، مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری.
۲۵. نصیری، اسماعیل (۱۳۸۱) «مشارکت شهروندان در مدیریت شهری»، مجله رشد آموزش جغرافیا، شماره ۶۲، صص ۵۶-۵۹.
۲۶. نظریان، اصغر و شوهانی، نادر (۱۳۹۰) «توانمند سازی نظام مدیریت شهری بر اساس الگوی شهر شهر وندمدار در ایلام»، فصلنامه چشم‌انداز جغرافیایی، شماره ۱۶، صص ۱۵۱-۱۳۴.
۲۷. نیکپی، وحید (۱۳۹۰) بررسی و تحلیل حکمرانی شهری از منظر مشارکت شهروندی؛ مورد شهر یاسوج، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
28. Amos .F(1989) ,Strengthening Municipal Governmental Capacity
29. Asia urbs(2008),Urban Management, Training on Urban Sustainability Management for Municipalities, Indian Ecocities, pp.1-5.
30. Gustafson, Per. (2002). Globalisation multiculturalism and individualism: the Swedish debate on dual citizenship, Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 28,No.3.pp.463-481.
31. Oliver ,Paul ,A.(2008), City Leadership: At the Heart of the Global Challenge, GLOBAL ASIA, Vol.3, No.3, pp.21-24.
32. McGill,R(1998), Urban Management in Development Countries, Journal of Cities, Vol 15, N0 6,463-471.
33. Park, Y.C., Kawai, M., Pisani-Ferry, J., Yoshino, N., Yongding, Y.,(2008). The global financial crisis: policy choices in Asia and Europe, Asia Europe Economic Forum, pp 1-6.
34. Thooening, j.g. Fried Berge, (1970), Politiques Urbanies Et Stratégies Corporatives, Sociology Dutravail Dolitague Urbine, Nou, Seuil, Paris.
35. Meng, Bunnararith(2008)A Institutions, Urban Government and Leadership: A study of the impacts of community planning and government on the delivery of urban services and infrastructure cambodia .
36. McGill, R.(2001) ,Urban Management Checklist, Cities, Vol. 18, No.5,pp.347-354.
37. UN Habitat, (2009), Planning Sustainable Cities, Global Report on Human Settlements, United Nation Human Settlement Programme, London.
۱۴. صرافی، مظفر و همکاران(۱۳۷۹) «مفهوم، مبانی و چالش‌های مدیریت شهری»، فصلنامه مدیریت شهری، سازمان شهرداریها و دهیاری‌های کشور، شماره ۱۴۵، صص ۶۸-۸۱.
۱۵. طوسی، محمد علی (۱۳۷۰) مشارکت در مدیریت و مالکیت، انتشارات سازمان مدیریت دولتی، تهران.
۱۶. غفاری نسب، اسفندیار (۱۳۸۷) «نقش شهر وندی فعال در بهبود کیفیت زندگی شهر مجموعه مقلاط نظارت همگانی شهر وندی و توسعه سازمانی، نشر موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی.
۱۷. فالکس، کیث (۱۳۸۱) شهر وندی، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: انتشارات کویر.
۱۸. فلاحزاده، علی محمد(۱۳۸۶) «نسبت حقوق شهر وندی و حقوق بشر»، مجله دادگستری شماره ۵۸، صص ۴۷-۶۴.
۱۹. کاستلز، استفان و دیوید سون، آلیسه (۱۳۸۲) «مهاجرت و شهر وندی»، ترجمه فرامرز تقی لو، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۲۰. گای، ماری (۱۳۸۷) شهر وند در تاریخ اندیشه غرب، ترجمه عباس باقری، نشر و پژوهش فرزان روز، تهران.
۲۱. مهدیان بهنمیری، معصومه (۱۳۹۱) بررسی و تحلیل روند گسترش کالبدی فضایی شهر با بلسرو و تعیین جهات بهینه آن با استفاده از GIS، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه گلستان (گرگان).
۲۲. مهدی، علی (۱۳۹۰) بررسی و تحلیلی سلامت زیست و دسترسی به شاخص‌های سلامت در محلات حاشیه‌نشین، مورد، محله شادقلی خان شهر قم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران.
۲۳. میرکتولی، جعفر، قدیمی، مصطفی، مهدیان بهنمیری، معصومه و محمدی، سیده سحر (۱۳۹۰) «مطالعه و بررسی روند گسترش کالبدی - فضایی شهر با بلسرو با استفاده از مدل‌های آنتربوی شانون و هلدرن»، فصلنامه چشم‌انداز جغرافیایی، شماره ۱۶، صص ۱۱۵-۱۳۳.